

דף שבועי

בס"ד

פרשת תרומה, תשפ"ו, מספר 1657

הרהורים על הכרובים דב שוורץ

של הילד הקטן "בלא טעם ודעת". כלומר, הילד מאמין מתוך אינטואיציה עמוקה, ולא בשל ההיגיון שבאמונה. הילד תופס את המהות בלא ההסברים המפורטים שלה. מכאן הסבירו השניים, כי חייו של אדם הם מעגליים: בכל ימיו האדם מתאמץ להגיע לדרגה האינטואיטיבית של הילד הרך. הילדות משקפת תום שאבד, והאדם נאבק במשך כל חייו להגיע לתום הזה. מכאן אפשר להבהיר את המוטיב של פני התינוק של הכרובים. התינוק מבטא את התום קודם שיצא אדם לחיים של תחרות, אינטרסים, תחבולות וכן הלאה. התינוק מבטא את הראשית שממנה נובעים החיים. ר' דובער כתב, כי האמונה התמימה היא:

כתינוק שהולך ונמשך אחר אביו בלא טעם ודעת בהשגה, אבל נכלל בזה כל הרחבת הדעת שישגי את מהות אביו כשיגדיל בשנים, ואין כל חדש בזה כלל ... ובאמת יש יתרון מעלה בקטנות הלבשה זו יותר מגדלות ההשגה שאח"כ (שתבוא אחר כך), והטעם הוא לפי שיש בחכמה עצמה ב' מדרגות: הא' מהו"ע (מהות ועצמיות) שלה כמו שהיא בתמצית אמיתתה, והב' בחי' התפשטותה בהגלות נגלית אורה בטוב טעם ההשכלה בסברות ופולפולים שונים (שער האמונה, פרק ה).

התינוק תופס את המהות והעצמיות, וכל חייו הוא לומד את ההסתעפויות והמורכבויות הנובעות מהן. המטרה היא להגיע בסופו של דבר לתפיסה הראשונית של המהות והעצמיות. מכאן גם המשמעות של הכרובים כפסגה וכיסוד של כלי המשכן, ולימים גם עבודת בית המקדש.

ועשית שנים כרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת. ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת תעשו את הכרבים על שני קצותיו. והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת יהיו פני הכרבים (שמ' כה:יח-כ).

שלל המוטיבים המתקשרים לכרובים דורשים הסבר. להלן אני מבקש להציג קריאה אסוציאטיבית חופשית, התולה משמעויות סמליות ומטפיזיות בפשט הכתובים. הבה ונפרט את המוטיבים:

(א) כרובים, שהמקורות הציגו אותם כפרצוף של תינוק.

(ב) הכרובים עשויים מגוש אחד.

(ג) הכרובים ניצבים בשני הקצוות של מסגרת הארון.

(ד) לכרובים יש כנפיים, ופרשנים קישרו אותם למעשה מרכבה.

(ה) הכרובים פונים זה אל זה.

מה הקשר בין המוטיבים הללו? ברצוני לפתוח ברעיון הלקוח מכתבי חסידות חב"ד. מייסד חב"ד ר' שניאור זלמן מליאדי, המכונה האדמו"ר הזקן, ובנו ר' דובער שניאורסון, כינו שניהם את אמונתו

* פרופ' דב שוורץ הוא ראש המחלקה לפילוסופיה יהודית וראש המכון ע"ש ורהפטיג לחקר הציונות הדתית באוניברסיטת בר-אילן; עורך כתב העת "ציונות דתית"; חתן פרס ישראל בפילוסופיה יהודית וקבלה לשנת ה'תשפ"ג.

שהיא סוככת על הכפורת. התעופה שבתה את דמיון הראשונים. הרמב"ם ציין את הדמיון המרכיב רשמים שונים ובלתי אפשריים, והדגים אותו בספינת ברזל עפה באוויר (הקדמה למסכת אבות, פרק א). ר' יצחק עראמה בספרו "עקידת יצחק" (שער כד הערה ב) הדגים בסוס עם כנפיים, ובכך כיוון כמובן לפגסוס המיתולוגי. שאיפת התעופה של האדם מציינת פסגה מסוימת (איקרוס).

לבסוף ציין הכתוב, שהכרובים פונים זה אל זה. ומכאן אנו למדים, ששאיפת ההשתלמות האינדיבידואלית אינה ממצה את התעלות האדם. התעופה מעלה מעלה נעשית מתוך תמיכה הדדית. וכמו שציין בעל הזוהר על תהלים צט:א: "יָשָׁב הַכְּרוּבִים – שְׁנִיִּים" (ב, דף קעו ע"א). דוק ותמצא: הרמב"ם ראה בשלמות עניין אישי. הוא פירש במורה הנבוכים (ב, ו) כי "כרוב" משקף את השכל, ורכישת המושכלות מבחינתו היא אינדיבידואלית. כמדומה שמעמד הכרובים משקף אידאל אחר, של שלמות המושגת על הדדיות. לפי זה המסר של הכתוב הוא שלמות מתוך הפנייה לזולת.

נקל להבין, שהמוטיבים של הכרובים משולבים זה בזה. המוטיבים הללו משקפים ערכים של תום, שלמות והדדיות. במשך השנים, הספרות הרעיונית והפרשנית עמלה לחלץ משמעויות שונות מתוך פרשת הכרובים, והספרות הקבלית והחסידיה הניחה תשתיות לתובנות חודרות, ולא באנו אלא להציג פתחי דברים.

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:
<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
 כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
 ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.

הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן
 יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

נפנה כעת למשמעות של יצירת הכרובים מגוש אחד. הראשית נתפסת בהגות הפילוסופית כאחדות ההתפתחות מתוך הראשית היא התפרטות מתוך האחדות, ורק אז מופיע הריבוי. על כן הכרובים בנויים מגוש אחד, כדי להבהיר שהשלב הראשוני הוא אחדות. היו גישות שטענו שהאחדות היא כה מוחלטת עד שהמציאות המרובדת והמתפרטת היא אשליה (במינוח המקצועי נקראת גישה כזו א-קוסמיזם). היו במחקר שניסו לייחס לחב"ד תפיסה א-קוסמית, ונראה לי שלא דקדקו בטקסטים החב"דיים. מכל מקום, האחדות היא כה מהותית, עד שהתואר הא-לוהי הראשוני הוא האחדות, לפי זרמים השוללים את תארי האלוהות. המשמעויות המטפיסיות הללו עולות מתוך המבנה של הכרובים.

המוטיב הבא הוא הקוטביות. אחד העקרונות התאולוגיים והפילוסופיים החשובים הוא אחדות מתוך הניגודים. ניתן לדמות את עקרון האחדות לתצרף (פאזל), שבו חלקים שונים ולעיתים אף מנוגדים במבניהם יוצרים ביחד את התמונה האחת והשלמה. אם הזכרנו לעיל את הגות חב"ד, הרי שבה נמצא שפע רב של ניגודים, כמו אין סוף ואור אין סוף, טוב כל עלמין וממלא כל עלמין, ומקיפים ופנימיים. כמובן שהמונחים הללו הופיעו כבר בספרות הזוהר ובקבלה הקדומה, אולם בספרות חב"ד הם הופכים ליסוד הכרתי של תפיסת המציאות. נושא נוסף שעקרון אחדות הניגודים בא בו לידי ביטוי הוא המבנה של עם ישראל. מלכתחילה בנוי העם מחלקים שיש להם היבטים דתיים שונים מאוד. המבנה הפדרטיבי של השבטים משמעו שהשלמות מושגת מתוך שוני ואף ניגוד. כך אפשר להבין את המשמעות של הכרובים העומדים זה מול זה, אולם הם יצוקים על אותה הכפורת.

מוטיב הכנפיים הוא בעל היסטוריה עשירה. במעשה מרכבה בפרק הראשון של ספר יחזקאל, אנו מוצאים את פני הנשר. יחזקאל הדגיש שהנשר הוא "גְּדוֹל כְּנָפָיו" (יח' יז:ג, ז). הכנפיים מציינות את הגובה: "תַּגְבִּיהָ כְּנֶשֶׁר" (עובדיה א:ד). מוטיב הכנפיים מציין את הדרך הטבעית שבה הילד הקטן עולה מעלה מעלה, ומוטת הכנפיים היא בסופו של דבר כה רחבה עד

